

V R T E C

Časopis s podobami za slovensko mladino s prilogo „Angelček“.

Štev. 2.

V Ljubljani, dne 1. februarja 1915.

Leto 45.

SPOMIN.

Tiho zunaj medle so snežinke,
v mali peči ogenj prasketal;
pravil ded nam pravljice je stare
in se zadovoljno je smehljaj.

Vse prepregle pravljice so divne...
Sami smo živeli jih tedaj,
ko je v naših srčecih nedolžnih
cvétel še detinske sreče raj.

Zdaj pri peči grejem se samotén.
Tih spomin se v duši je rodil;
nate, ded, ki nas v mladosti rani
tak ljubeče, nežno si gojil.

Tiho zunaj medejo snežinke,
skozi dušo roma pravljic trop;
tiho zunaj padajo snežinke,
na tvoj, dedek, osamelí grob.

Radivoj Rehar.

PRIŠLA BO POMLAD ZELENA...

Prišla bo pomlad zelena,
rože spet se razcveto;
tropa ptičic razkropljena
vrne spet se črez goro.

Prišla bo pomlad zelena,
cesar bo končal vojsko;
nova radost bo rojena,
srca jasna kot nebo...

Maksimov.

NAD BREZDNOM.

Povest. — Spisal Jos. Vandot.

II.

Dan se je zasvetlikal nad strmimi snežniki, in petelini po dvoriščih so zapeli glasneje, da se je razlegalo širomokrog. In sedaj je skočil Inja s svojega ležišča in se je pričel naglo oblačiti. Za njim so se zbudili njegovi bratci in sestrice, pa so poskakali s posteljic. Opravljali so se brzo. Hoteli so spremljati bratca, ki gre daleč v črne gozdove, da si prisluži svetlih kronic. Mati je že napravljala v kuhinji zajtrk. Vsa oprava mladega Inje je bila zvezana v majhen zveženj, ki je že ležal pripravljen na mizi. Temačno je bilo v izbi. Mati je prišla iz kuhinje v izbo. Postavila je gorečo svečo na mizo, da so se videli otroci obleči. Nato je šla nazaj in je prinesla zajtrk na mizo.

Vesel je bil Inja, a njegovi bratci in sestrice so bili žalostni. Saj so vedeli, da se odpravlja Inja in se vrne Bog ve, kdaj. Tiho so bili kakor miške, in le tupatam so si pošepetali kaj na uho. Sedli so k zajtrku in so ga použili naglo. Inja je prijel zveženj in si ga je privezal s širokimi naramnicami na hrbet.

»Z Bogom, mati in oče!« je dejal in segel staršem v roko. »Zdaj grem, ker je čas. Glejte, jutro se že dela, in kmalu bo dan.«

»Ostani zdrav, Inja,« je rekel oče. »Pazi se, da se ti kaj ne zgodi. Poslušaj drvarje, posebno pa Matijo. Priden bodi in ne boj se dela. Kadar imaš čas, pa pridi domov pogledat.«

Mati ga je prekrizala trikrat. »Ne pozabi na molitev, Inja,« mu je rekla. »Mati božja naj te čuva in te pripelje zdravega nazaj.«

»Z Bogom, oče in mati!« je dejal Inja in je šel iz hiše na pot, ki pelje iz vasi daleč noter, kjer se dvigajo beli snežniki. Tisto jutro so ravno žareli, kakor da jih je objel ogromen plamen, ki je padel z neba. Vsi vrhovi so bili rožno-rdeči in so svetili v dolino, ki jo je še zakrival jutranji mrak. Pod rdečim ognjem pa se je svetlikalo nekaj srebrnega — bil je večni sneg, ki je ležal po visokem skalovju.

Dospeli so bratci in sestrice k belemurodu. Tedaj se je ozrl Inja v žareče snežnike. Dvignil je klobuček pa je zavriskal na glas, da se je razleglo daleč v tiho jutro. Začuden so ga pogledali bratci in sestrice, pa niso mogli pojmiti, kako more biti Inja vesel. Pa še danes, ko se poslavlja od doma in je njim tako tesno pri srcu, ko odhaja od njih starejši bratez.

Inja je videl njih začudene in žalostne obraze. Nehal je vriskati, pa jim je rekel: »Ne bojte se in ne bodite žalostni! Grem k drvarjem, to je res. Pa vrnem se kmalu in prinesem svetle kronice. Boste videli,

da boste imeli o Božiču lepe obleke. Le nikari se ne žalostite! Kar domov pojdite in bodite lepo pridni. Kmalu se vrnem s svetlimi kronicami.«

»No, le!« so rekli bratci in sestrice, pa so se ustavili. Gledali so za odhajajočim Injo, ki je šel naglo in krepko po kameniti poti. Dospel je že gor do mračnih skal. Postal je še enkrat in se je ozrl. Zamahnil je s klobukom in je gledal na bratce in sestrice, ki so stali doli na produ in so mu migali z rokami in mu klicali glasne besede.

»Hej!« je zaklical Inja in je zamahnil s klobučkom. Potem je pa šel mimo skal in je izginil izpred njih oči. Zdanilo se je bilo že. Mrzel vetrec je vel nad zagorsko dolino, in z drevja, rastočega kraj pota, se je usipala sveža rosa. Tuintam je že zapel samotni ptič sred širnega gozda, in iz vasi sem je prihajalo tiho zvonjenje. Inja se je odkril in se je pokrižal. Naglo in čvrsto je stopal naprej skozi mlado, tiho planinsko jutro. Vedno bliže so mu prihajali snežniki, ki jih je popolnoma obsevalo zlato jutranje solnce. Pot je zavila v temen gozd, ki se je širil daleč gor do strmih melišč pod razdrtim skalovjem orjaških snežnikov. Smrtna tišina je vladala vseokrog. Le od nekod so prihajali neki skrivni, komaj slišni glasovi. A Inja ni mogel uganiti, kaj in odkod so ti glasovi. Čvrsto je stopal skozi rosni, zdaj še zaspani gozd. Potihoma si je žvižgal in je premišljeval o novem življenju, ki ga čaka tam v samotnem gozdu.

Tisti čudni glasovi so postajali vedno bolj razločni, in nazadnje jih je Inja spoznal. »To so drvarji, ki sekajo nekje sredi gozda,« je pomislil in je pospešil korake. V tem je dospel do globokega jarka, ki je delil gozd. Šumela je voda po jarku in se je srdito zaganjala v skale, ki so ji zapirale pot. V ta kraj je že sijalo solnce, ki se je pomikalo za dve pedi od razdrtih grebenov gorskih skalnih velikanov.

»Tu je Gruntnica,« je dejal samsebi Inja, ko je šel po ozki brvi preko jarka. »Od tu ne morejo biti več daleč drvarji.«

In šel je naglo naprej. Pot se je bila končala pri jarku, in dalje je vodila samo ozka, dobro izhojena steza. Kroginkrog so ležala razmetana lepo obsekana debla, in vsepolno iverja in suhih vej je ležalo po rovtih. Razločno so se slišali glasni udarci sekir in čulo se je tudi votlo lomastenje, ki je prihajalo dol s strmega, gosto zarastlega pobočja. Inja je prispel do široke trate, kjer je zagledal prostorno, leseno kolibo. Stopil je tja in je pogledal v kočo. Toda žive duše ni bilo v njej. Deček je položil na klop svoj zveženj in je stopil sredi trate.

»Hej! Hoj!« je zaklical, da se je razleglo daleč naokrog. Iz goščave se mu je odzval glas — bil je drvar Matija, ki je zavpil tam gori. Slišalo se je lomastenje suhega drevja, in kar naenkrat se je prikazal na trati drvar Matija.

Pogledal je dečka in je zamahnil z roko. »A, ti si?« je izpregovoril, ko ga je spoznal. Stopil je bliže k njemu; pa ga je potrepil po rami. »Glej, glej — kako zgodaj si prišel,« je nadaljeval prijazno. »Toda

veš, časa ne bova tratila po nepotrebnem. Čas je zlato, in škoda je vsake minute, ki jo zapraviš brez koristi.«

Peljal je dečka v kočo in mu jo je jel razkazovati. Tam spredaj, tik za durmi, je stalo veliko kamenito ognjišče, na katerem so še tlele iskre. Za ognjiščem je bil napravljen dolg in širok pôgrad, kjer so ponoči spali drvarji. Slama je bila postлана po pôgradu, in odspredaj je bilo zabitih počez nekaj desk, da niso mogle iskre z ognjišča naravnost do pôgrada. Okrog ognjišča je bila napravljena dolga klop, kjer so sedeli ob času deževja drvarji in so si grelí premražene ude. Okrog po stenah so bile pa zabite police, polne drvarskega orodja.

»Vidiš, to je zdaj tvoj dom,« je rekel drvar Matija. »Seveda ni tako lepo tukaj kakor pri vas doma. Privadil se boš, Inja, in še dobro boš spal na slami na pôgradu.«

Inja se je ozrl po mračni koči. A ni se mu zdela dolgočasna, še manj pa grda. Všeč mu je bila prvi hip, in prepričan je bil Inja, da mu bo dobro tukaj. Svoj sveženj je del na polico in se je ozrl na drvarja Matijo. »Pa mi povejte zdaj, stric Matija, kaj naj počnem pri vas? Takoj bi šel rad na delo. Samo pokazati mi morate, kaj in kako.«

Drvar Matija je stopil iz kočice. »Pojdi z mano, da ti pokažem tovariše,« je rekel in je šel preko trate naravnost v goščavo. Inja mu je sledil, in kmalu sta prišla do drvarjev, ki so sekali in žagali na širnem rovtu. Šest jih je bilo — močnih in krepkih kakor hrasti. Za trenutek so prenehali z delom in so se ozrli po mladem tovarišu, ki je došel ravnokar k njim. Pokimavali so mu prijazno, pa so počeli spet delati. Stari Matija mu je pa pričel praviti, kaj in kako naj dela. Inja ga je poslušal pozorno, pa ni preslišal nobene besedice. Razkazoval mu je Matija vse, in minilo je precej časa, preden mu je dopovedal vse. Medtem je pogledal Matija na debelo, veliko uro, ki jo je nosil v hlačnem žepu. »Poldan bo,« je dejal. »Treba bo skuhati kosilo.«

Šla sta nazaj h koči. Matija mu je dal veliko vedro, in Inja je šel po vodo k bližnjemu studencu. Zajel je iz velikega, nalašč za to napravljene ga korita hladne vode in jo je ponesel v kočo. Izlil jo je v velik kotel, ki je visel nad ognjiščem. Razpihala sta nato z Matijo plamen. Objel je suho dračje. Prasketalo je po koči, in v kotlu je kmalu pričelo brbljati. Nasul je vanj drvar Matija koruzne moke in je skuhal močnik.

Drvarji so potem prišli v kočo. Molčé je vzel vsak svojo leseno skledo in jo je napolnil z rumenim močnikom. Prilil je Matija vsakemu nekaj masti in kislega mleka. To je bil preprost drvarski obed, a je vendar teknil Inji, kakor nikoli doma nobena jed. Po obedu so polegli drvarji nekoliko. A potem so odšli spet nazaj v gozd. Inja je šel z njimi. Dali so mu v roke lažjo sekiro, in Inja je moral obsekavati deblo, ki je ležalo na obronku. Delal je Inja z veseljem, da je suho lubje kar frčalo po trati. Delal je tako dolgo, dokler ni zavpil drvar onkraj trate: »Hej, mali! Žejen sem.«

Inja je zgrabil vedrico, pa odhitel k studencu po vodo. Prinesel jo je drvarjem. Pili so s slastnimi požirki. Nato pa je Inja spet delal. Glasno so pele sekire, da se je razlegalo daleč po gozdu in je odmevalo celo od belih skal strmih gora, ki so se dvigale nedaleč proti sinjemu nebu. Inja je prenehal tupatam, da si je obrisal znoj z obraza. Ozrl se je v navpične stene in v beli sneg, ki je blestel po skalovju. A ničesar ni videl tam gori. Le enkrat je zapazil tropo divjih koz, ki je bežala vsa preplašena preko širokega snežišča.

»Hej!« je zavpil nehoté, da so se ozrli drvarji začudeni nanj. A ko so videli, zakaj je zavpil, so se zasmeli in so pričeli spet delati. Samo Hkavčev Lojz se je namuznil pa je dejal: »Poglejte si no! Iz tega fanta bo pa enkrat še nekaj. Divji lovec bo, to vam povem, ker ga vznemiri že samo pogled na divje koze.«

»Kaj misliš, da je tak, kot si ti?« ga je zavrnil stari Matija. »Čakaj! še ti pride enkrat pravica...«

Lojz je skomizgnil z rameni in je zavihljal sekiro. Toda naskrivaj se je ozrl še enkrat po Inji in se je namuznil.

Hitro je minil dan. Solnce je že zašlo, ko so prenehali drvarji z delom. Šli so v kočo in so ob svetlem ognju čakali, kdaj bo skuhal stari Matija večerjo. Pogovarjali so se o tem in onem in so se smejali. Inja se je zleknil po pôgradu in je gledal v plapolajoči plamen. Ni slišal, o čem se pogovarjajo drvarji. Zamislil se je v svoje misli. In te misli so ga ponesle daleč dol v dolino v Košutnikovo hišo. Videl je sestrice in bratce, kako molijo večerno molitev. Ob dolgi klopi kleče in molijo zbrano. Že so se priporočili angelu-varihu. Nato pa še molitev za bratca Injo, ki je šel med drvarje služiti si svetlih kronic. Pobožno se prekrižajo in gredo k počitku.

Injo je objelo mehko, nepoznano čuvstvo. Zdrznil se je in dvignil napol. Tedaj mu je pa rekel potihoma Hkavčev Lojz, ki je sedel tik njega: »Ali si videl divje koze, Inja? Hej, kako so bežale preko snežišča! Človek bi jih šel kar iskat...«

Inja je pogledal začudeno. Sam si ni vedel razložiti, kako da govori Lojz take besede. »Kot blisk so bežale,« je odvrnil. »A kako bi jih mogel ujeti, ko so hitrejšje nego veter?«

»Čakaj, če boš priden, ti pa pokažem enkrat, kako se lové divje koze,« je rekel Lojz še tiše. »Enkrat te vzamem s seboj v skalovje. Ali boš hotel?«

Inja še vedno ni razumel Lojza. Debelo ga je gledal, pa mu je odgovoril: »Seveda bi. Toda ne verjamem, da bi mogel ujeti divjo kozo. Ne verjamem, Lojz.«

Drvar je skomizgnil z rameni. »Boš že videl,« je zamrmral in je vstal. Kajti večerja je bila pripravljena. Drvarji so jo povžili naglo. Nato so se pa razleknili po pôgradu in so se pogrnil z debelimi odejami. Tudi Inja je legel. Bil je truden od dela in je komaj čakal, da ga premore spanec.

Ogenj na ognjišču je pojema! vednobolj, Tema je postajala po koči. Čulo se je samo enakomerno dihanje spečih drvarjev in tlenje isker na ognjišču. Inja je strmela v črno temo in je mislil na dom. Bog ve, ali je prišel po srečo k drvarjem? Ali po nesrečo? Doma je bila svetla sreča. Bog ve, ali bo tudi tukaj sreča v koči? . . . In mislil je Inja in mislil. Trepalnice so mu postajale vedno težje. Komaj je še gledal. Pokrižal se je nato in je potegnil odejo čez glavo. Nato je pa zaspal, kakor bi trenil . . . Prva noč. (Dalje.)

ČUDEN ZDRAVNIK.

Spisal Julij Slapšák.

III.

Ro se je Stanko prebudil, je že tekala veverka po hiši ter se skakáje igrala. »Oh, ujemite živalco in dajte jo meni semkaj na posteljo!« je zaprosil Stanko. In so res šli mati, da bi ujeli veverko in mu jo dali na posteljo. Toda veverka je venomer cvrčala svoj »čr-čr!« in »ce-ce!« — ujeti se pa ni dala. In skakala in norela je, da je bila porednice polna hiša. Ko se je pa vrtoglavka naposled naveličala svoje igre, je skočila na klopco nasproti Stankovi postelji in vsa upehana ondi obsedela. So pa prestavili mati klopco z veverko vred bliže Stanku.

Nič se ni bala veverka Stanka. Za nekaj časa mu je jela cvrčati: čr-čr! ce-ce! In momljala in zgíbala je z gibko bradico svojo ter premetavala krepka šopa na dolgih uhljih zdaj naprej, zdaj nazaj. In kadar se ji je zazdelo, se je prekucnila na klopci, pa odskočila zdaj sem, zdaj tja, sunkoma, kakor žoga.

»Hola-hoj! Da bi mi le nikdar ne ušla veverka! Da bi mi le ostala vedno pri hiši!« je vzklikaval Stanko. In je ogovarjal veverko, jo izpraševal, odkod je prišla, in če mu ne bo izgínila nekega lepega dne. In če bo ostala pri hiši vsaj, dokler on ne okreva popolnoma.

»Hola-hoj! Ostani pri nas, ljuba veverka in ne hodi proč!« je milo prosil Stanko. In glejte, kakor bi se zavedala veverka imenitne svoje naloge na bolnikovem domu, v tistem hipu je obstala živa veverka na svojem mestu, se vzravnala, pa privzdignila svojo drobno tačico ter potegnila podolgoma in počez črto na klopci. Takó je menda veverka podpisala ali vsaj podkrižala prijateljstvo z bolnim Stankom, dokler ne okreva popolnoma . . . Poln hvaležnosti je tedaj dvignil Stanko roko ter prvič pobožal ljubko živalco. Bil je trdno prepričan, da mu je sam ljubi Bogec poslal to živahno stvarco za prijetno družčino in kratek

čas. Zlasti še, ko bi morali vendar tudi mati na polje in bi pustili njega samega doma. Pobožal je torej Stanko veverko, nato pa, pozabivši na svojo bolezen, zakrtilil z rokami ter viknil veselo, kakor je slišal veverko: »Čr-čr! Ce-ce!« In veverka se je jela iznova prekucavati, skakati po dveh, po štirih, loviti se za rep . . . kakor da dela predstave. Stanko in mama sta se smejala na vsa usta in prav od srca . . .

»Mama, kaj bo pa jedla veverka?« vpraša za nekaj časa Stanko.

Začeli so mati ugibati, kaj bi ji prinesli. So pa šli, vzeli kosček sladkorja pa ga dali veverki — a ni ga hotela jesti. Potisnili so ji drug kosček v gobček — pa ga tudi ni marala. V vodo so pomočili sladkorček, pobožali veverko ter ga ji potisnili med zobke, a kar izbrusila ga je nevšečnica. Stanko se je ustrašil. »Nič ne bo, izpustiti bo treba veverko. In spet bom sam, ko odidejo drugi na polje!« je rekel žalostno. Mati so pa mislili samiprisebi: »Lakote ne sme poginiti veverka; kdo bo pa potem delal družino Stanku in kratek čas bolnemu sinku? Nič! Ne izpustim je, nekaj mora jesti!« In niso odjenjali, ampak šli, stajali sladkorček v vodi, potlej pa mladi veverki, ki še ni znala jesti, namažali jeziček s sladko vodico. Še malo se je branila. Ko je pa okusila kapljico sladke vodice, se je začela oblizavati, nato je pa kar sama vzela kosček belega sladkorja materi iz roke in ga škrtaje pohrustala. Poslej je uživala tudi druge jedi, ki so jih ji ponudili. Za žejo je pa srebala sladko vodico ali pa žlico in pol gorkega mleka.

Stanko je tedaj veselo vzkliknil: »Mama, bo, bo! Hola-ho, za družino mi bo, za kratek čas, ta naša veverka.« In ponudil ji je tudi sam kosček sladkorja. Veverka je zamomljala z gobčkom, zagibala z brkicami, pa vzela Stanku iz roke sladkorček. In držeč ga v krempljicah ga je hrustala, da je bilo veselje. In kadar se je naužila dobrih in sladkih reči, si je obrisala brkice, zacvrčala in poskočila in hop-hop-hopsala! Vsa hiša je bila zopet polna te lahkonože, poskočne živalce, in vse kote je pretaknila in obletala vse prostore. Naposled pa, ko je bila že utrujena, nič drugega ni reklo, kakor frk! smuk! — in obsedela je na Stankovem vzglavju. Pa le za hip. In zopet: Čr-čr! Šček-šček! Ce-ce-ce-ce! Trrr-rr-r! . . . pa je bila zopet na peči, na omari, na skrinji, na stolu . . . povsod! Ho, to je bil dirindaj, to je švigalo semintja, se metalo, prekucavalo, cvrčalo, ha-ha-ha! . . .

Pa vprašajo mama: »Stanko, kje bo pa ležala veverka? Še posteljco ji moramo preskrbeti.«

»Oh mama,« je vzkliknil Stanko, »kar k meni jo boste dali, pri meni v postelji naj spi.«

»Tega pa ne, te uprasne do krvavega,« so odgovorili mati ter šli in prinesli lesen zabojček brez pokrova.

»Kaj pa boste s to škatlo?« je vprašal Stanko.

»Kaj? — Veverka bo spala v nji,« so pripomnili mati, vzeli kladio v roke ter pribili zabojček na steno, za dva komolca in pol nad Stankovo posteljo.

Veverka se je brž privadila svoji hišici na steni. A zdaj je bil še le pravi dirindaj in rompom-pom! Na začaranem Kleku ni moglo švi-gati nikoli manj gor-dol, sem-tja, na vse strani... Ko se je veverka naposled vendarle naveličala noretí, je sedla na rob svoje hišice na steni ter cvrčala, da je šlo kar skozi ušesa. Šele zvečer je utihnila. A preden je legle spat, je še enkrat pogledala po sobi in še enkrat zacvrčala proti Stanku. Menda mu je voščila »lahko noč« in sladko spanje. A ko se je drugo jutro prebudila, je pokukala iz zaboječka. Stanko še ni bil zbujen. Pa se je zopet skrila veverka v svoji posteljci. Ko pa je vdru-gič pogledala iz zaboječka in videla, da Stanko uže gleda, mu je pa brž zacvrčala: Čr-čr! Ce-ce! Šček-šček!« In zdelo se je srečnemu dečku, kaj zdelo — čisto vedel je, da mu kliče ljuba živalca: »Dobro jutro, dobro jutro!« ... Odzdravil ji je in vzkliknil veselo: »O ti igračica, ti!«

Bila je res živa igračica, ta mlada veverka.

IV.

Gori za hišo je bil hrib, v hribu smreke, v smreki pa mlade veverke. Tisti dan so pasli pastirji na planji onstran smrek. Vedeli so za veverke. In so rekli: »Pojdimo in ujemimo mlade veverke!« In so se dvignili in šli, da bi jih ujeli. Eden je pa splezal gor na drevo, pogledal v gnezdo; eno je zgrabil, tri so mu pa ušle. Pa so čakali pastirji, da bi se bile vrnile veverke v gnezdo. Skakale so po smreki, nazaj v gnezdo pa niso marale. Splezali so še drugi pastirji na smreko, da bi jih bili ujeli. A svobodne veverke so poskakale na drugo smreko in ušle. Iz jeze so hudobni pastirji pokončali gnezdo. Še bi bili razdirali druga gnezda, a k sreči niso vedeli za nobeno več. Tisto veverko pa, ki so jo bili ujeli, so nesli daleč na planjo. Tam so jo natvezili na motvoz in jo pri-ganjali, naj bi bila tekala po planji. Toda prestrašena mladica je kar čepela, v klopčič zvita, in še ganiti se ni upala. Pastirji so rekli: »Spustimo jo, bo rajši poskočila. Uiti nam ne more, nazaj pa več ne zna; kar nas se bo držala.« In so jo reš izpustili: motvoz so ji odtvezli, nato pa jo brcnili, češ: »Alo, hodí!« In veverka je poskočila in še in še — kar naenkrat pa je izgínila pastirjem izpred oči; nič več je niso videli...

Ko se je delala noč, je klicala s smreke stara veverka mlade: »Ce-ce! Kje ste? Ce-ce-ce-ce! Čk-čk!« Vse so priskakale v končano gnezdo, le ene ni bilo, tiste, ki so jo bili ujeli pastirji. Majhna je bila, najmanjša, in ni znala domov, pa se je izgubila. Tiste tri pa, ki so se vrnile, so skakale po vejah, da jih ni zeblo. Zakaj jasna in mrzla je bila noč. Stara je pa tačas pripravila v daljavi v naglici drugo gnezdo, nato pa maličke drugega za drugim prenesla vanje. V novem domku je bilo živalcam toplo, in prav kmalu so trdno zaspale. Le stara ni zatisnila za trenotek očesa; vso noč je iskala in klicala tisto najmanjšo. A ni je našla, ni je priklicala.

Mala izgubljenka je bežala, bežala po planji, ko so jo odtvezli pastirji z vrvice, in pribežala globoko v temni gozd. Tam je begala od

Zgodnje skrbi.

za vse štiri s temnim svetlobo... Kako se je preselila... obkroži... bil je stizen

smreke do smreke. Ko pa je začelo solnce zahajati, se je vrnila. Na povratku je pa večkrat obstala in prisluševala, niso li morda blizu hudobni pastirji. Šele, ko se je prepričala, da jih ni, je brzela dalje. Ko se je delala tema, je naglo stekla na visoko smreko ter čakala, morda le pride stara ponjo. A ni je bilo, niti ni slišala njenega klica: »Ce-ce! Kje ste? Kš-kš! Kš-kš!« Storila se je že temna noč. Na smreki ni bilo gnezda; na vso moč je zeblo malo. Ni vedela, kaj naj stori. Naposled se pa vendar ojunači ter gre dalje; morda se pa le vrne srečno domov?

Tava sirotka izgubljena dolgo, dolgo po gozdu. Kadar zasliši kak šum, kar hajd na smreko. Ko pa zopet vse potihne, si šele upa dalje. Po dolgem, dolgem tavanju se ji naenkrat zazdi, da je prišla na pravo pot. Še malo poskoči, pa prisopiha do visoke smreke. Prav taka je kakor ona, na kateri je bila zgradila stara veverka svoj grad — toplo gnezdo. Mlada pogleda naokoli, povoha . . . Hoj-hoj! — tam v mahu je še ležalo pol lešnikove lupine, ki ji je padla iz gobčka, ko so jo iznenada zgrabile trde in neusmiljene pastirjeve roke. Doma je, rešena je! Samega veselja se prekucne trikrat po zelenem mahu, nato pa veselo zacrci: »Čr-čr! ce-ce! Jaz sem, najmanjša sestra! Mama, pridite pome!«

Nič odgovora! — — —

»Vse že spi! Kar hitro smuknem v topli hramček.« Takó je rekla in zdrčala na smreko. Toda, o groza! Zbito gnezdo se je lovilo zmetano po vejah, o sestricah in o materi pa ni bilo ne duha, ne sluha . . .

Strašno zaveka nesrečna veverka. Gledajoč z vrha smreke na vse strani, zaman kliče na pomoč ljubo mamico, svoje mile sestrice. Dolgo se ne more utolažiti.

Tedaj jo pa začne pretresati mraz; silno jo zazebe. Pa zaprosi toplo solnčece, da bi posvetilo izza gorâ in ji ogrelo mrzli kožušček. V tistem hipu pa zapazi nedaleč od smreke vzhajati solnce. Pa to ni bilo solnce, le lučka v Stankovi sobi. »K solnčku, k toplemu solnčku, čk-čk!« je vzkliknila, ter odskakljala v vas. Ko je skakala že proti oknu, je še vedno mislila, da tam vzhaja solnce. »To je pa čudna smreka! Bom li znala splezati gor po tej beli skorji?« . . . Pa se oprime s krempeljci za skorjo — za beli zid, in malo je zaškrvalo, pa je bila na oknu.

Šipa je bila za palec in pol razbita. Tam in skozi špranjo je puhtela prijetna toplota iz sobe. Veverka se je stisnila k odprtini v kepico in se grela: enkrat na eni strani, enkrat na drugi. Vso noč bi bila takó mirno preždela na oknu. Toda naenkrat je zagrmelo in se potreslo, nato pa so temni oblaki zakrili ljubo solnce: mati so odprli okno ter ga zastrli s temnim predpasnikom.

Kako se je prestrašila mlada veverka nenadnega groma in črnih oblakov! Še dihati se ni upala! Pa kmalu je uvidela, da je bil to prazen strah. In zopet je povita v svitek mirno ždela na oknu ter se grela na uhajajočem toplem zraku, ki je puhtel sedaj še v veliko večji meri iz zakurjene sobe. Le kadar je zapihal vetrček in se je zganil predpasnik,

takó da je pokukalo toplo »solnčece« v tiho noč, je nekaj streslo veverko, da je prestrašena poskočila na drugi konec okna. A kmalu se je tudi temu privadila. In poslej je le sempatja zamigala z dolgima šopastima uhljema ali s košatim repom, sicer pa nemoteno uživala blagodat toplega »solnčka«. Njena živa očka sta kakor dva svetla oglja strmela tja za tistim ljubim »solnčecem« za črnim »oblakom«. Čepela je veverka skoro čisto mirno; le zdajpazdaj se je premaknila nekoliko bliže »solnčku«. In takrat se je, kajpak, zganil tudi črni »oblak«, in Stanko je vprašal: »Mama, kakó je pa to, da se predpasnik giblje?« Toda dolgo ni izpraševal. Tudi mama so bili zagledali tisto kepcó, črno cunjó, v svitek povito. In ko so šli, da bi razgrnili črno cunjó, ali kar je že bilo, in zgrabili, je samo reklo: »Frk, smuk, hop!« in veverka je bila v izbi. Bolni Stanko je dobil živo igračico, ki mu je pridno delala družčino in kratek čas ...

(Konec prih.)

POŽIGALEC.

(Povestica.) — Spisal: Bogomilov Srečko.

Peselo so se igrali otroci na vaški trati. Vpili in kričali so, kolikor so jim dopuščala mlada grla.

Ravnokar so napravili sneženega moža. Na glavo so mu postavili star, raztrgan klobuk, oči pa in nos in usta so mu napravili iz črnega oglja. Ko je bil mož narejen in je stal ponosno med mladino, se je začel zanj ljut boj. Vsakdo je hotel biti njegov poglavar.

Najbolj so se rvali ob njem Poljančev Pepe, ki je bil najstarejši, poredni Martinek in sicer pridni Jurček. Martinek je vpil:

»Mož je moj, jaz sem mu prinesel klobuk.«

Jurček pa: »Kdo je pa prinesel oglje? Ali ne jaz?«

Oba pa je prevpil Pepe:

»Mož ni ne tvoj, Martinek, ne tvoj, Jurček, ampak moj! Jaz sem najstarejši.«

To je pa razjezilo Martinka in Jurčka, ki že tako nista bila posebna prijatelja Pepetu. In jela sta ga zmerjati in kričati:

»Požigalec! Požigalec! Čakaj, te že naznaniva!

Tedaj je pa vzrojil Pepe. Skočil je k njima in ju jel pretepati in svati, da sta reveža jokala in se zvijala vsled bolečin. Naposled sta pa zapustila trato in stekla v vas, vedno ponavljajoč:

»Požigalec! Požigalec! Te že naznaniva!«

Pepe ni vedel, kaj naj stori. Srepa je gledal pred se in stiskal pesti.

Kmalu so se porazgubili tudi ostali otroci. Šli so v gručah proti vasi. V eni izmed teh gruč je bil tudi Kosminov Mihec, Martinkov prijatelj. Spregovoril je z zaničljivim glasom:

»Ali ste ga videli požigalca, kako je postal rdeč kot kuhan rak?«

»Morda pa ni res, da je on zažgal kozolec,« se je oglasila mala Katrica.

»Glej jo no, glej! Še zagovarjati ga hoče. Morda si mu celò ti pomagala.« S temi besedami jo je zavrnil Mihec.

Nato so vsi otroci obmolknili in hiteli proti vasi, da čimprej naznanijo staršem čudno novico o Pepetu, požigalcu.

Martinek in Jurček sta šla naravnost k županu in sta ovadila Pepeta. — — —

Bilo je popoldne, ko so Poljančevi že pokosili. K njim je prišel župan. Da bi vi videli, kako se je prestrašil Pepe, ko je ugledal župana. Najrajši bi bil kar zbežal. Ali kam? Prepozno je bilo. Oče župan je že stopil k njemu in ga vprašal:

»Morda veš, kdo je zažgal Coljev kozolec?«

»Jaz nič ne vem.«

»Morda si bil ti tisti, ki je to storil?«

»Ne, jaz nisem bil. Prav res, da ne.«

Pa je začel milo jokati. Toda to ni ustavilo župana, da ne bi poizvedoval dalje:

»Nič ne joči, Pepe! Rajši povedi, kako si to storil.«

»Pa če pravim, da jaz nisem. Martinek in Jurček sta vas nalagala.«

»No, pa počakaj — ju takoj pokličem.«

Župan je odšel in je našel dečka pred dvoriščem. Tam je bilo zbranih mnogo radovednih vaščanov.

Župan pokliče dečka.

Ko pridejo do Pepeta, vpraša župan najprej Martinka:

»Povej, Martinek, je li res, da je zažgal Pepe Coljev kozolec?«

»Kajpa, da ga je! Saj sem bil zraven in sem videl, kako je vržel vžigalico v listje. Nato smo pa vsi trije zbežali v gozd.«

»Kaj praviš ti k temu, Jurče? Je li to res, kar je povedal Martinek?« Gospod župan se je obrnil k Jurčku, ki je izprva molčal in ni hotel odgovoriti. Naposled pa le dé s tihim glasom:

»Da.«

»Res je, prav gotovo, da je res!« se vmeša Mihec. »Jaz sem videl vse tri, ko so se vračali proti večeru iz gozda.«

»In jaz sem jih našel v gozdu,« dostavi poljski čuvaj.

»Vidiš,« nadaljuje župan, »da ne moreš več utajiti! Najboljše je, da priznaš krivdo.«

Pepe milo zajoče in nič ne odgovori.

»No, odgovôri!«

»Jaz nisem,« zašepeta Pepe.

»Kako, da ne. Zakaj lažeš?«

Pepe je bil ves iz sebe. Nič ni vedel, kaj naj odgovori. Naposled dé v neki omotici:

»Sem.«

Vsi navzoči se spogledajo in si na tihem prikimavajo. Pepetovi starši se pa prestrašijo, ko zaslišijo ta odgovor. Prestraši se odgovora tudi Pepe sam. Tedaj pa že odloči župan kazen za to krivico. Dva dni zapora v občinski hiši. Jurček pogleda objokanega Pepeta in izgine iz množice. — — —

Solnce je zašlo in mrak je počasi legal na zemljo. Ljudje so se razšli. Odšel je tudi župan in ostali so Poljančevi sami. Vse domače je potrla žalostna novica. Sami niso vedeli, bi li milovali nesrečnega Pepeta, ali se jezili.

Pepe je pa medtem zlezal nad hlev, kjer se je zaril v seno in premišljeval svojo nesrečo.

Preteklo je nekaj let. Vsi bi bili na to že pozabili, če bi se ne bilo oprijelo Pepeta ime »požigalec«. Medtem se je v vasi res marsikaj izpremenilo. Pepe je zrastel krepak mladenič in čvrst kovač. Bil je najrajši vedno sam. Kolikor je le mogel, se je izogibal družbe. Priimek »požigalec« mu je pa le ostal.

Tudi Martinek in Jurček sta zrastla v krepka mladeniča. Toda z njunih obrazov je izginila veselost in lahkomiselnost. Pred nekaj meseci sta bila potrjena v vojake, in že v jeseni bi morala odriniti v službo.

Ker je bila odnekdaj lepa navada ondod, da so se novopotrjeni vojaki spovedali, preden so nastopili cesarsko službo, sta storila to tudi Martinek in Jurček.

Tiho sta pohajala po gozdu in premišljevala svoje dušno stanje. Če sta se kdaj srečala, sta se molče spogledala in obrnila korak vsak na svoj kraj. Obema se je zdelo, da čitata v nasprotnikovih očeh očitaje: ti si me zapeljal, da sem gnusno omadeževal svojo vest.

Čas je hitro potekal. Približal se je kmalu oni težki dan, ko je bilo treba zapustiti očetov dom in vse znance in se posloviti od svojih dragih.

Martinek je ravno sedel v gozdu, ko je prišel k njemu Jurče. Martinek se ga je ustrašil ter hotel oditi. Tedaj pa je prijel Jurče svojegega tovariša za roko in mu dejal:

»Kam, Martinek, tako naglo? Pojdiva k županu — jaz ne morem dlje tega prenašati.«

Martinek n^h vedel, ali je res, kar je čul, ali so to le sanje. Začuden je vprašal:

»Kaj pa govoriš, Jurče? K županu?«

»Da, k županu!«

Takoj je bil Martinek na jasnem, kaj hoče Jurče. Veselo mu stisne roko in reče: »Le pojdiva!«

Molče odideta drug poleg drugega. Ko sta dospela v vas, sta jo mahnila naravnost k županu. Potrkala sta na vrata in stopila v sobo, kjer je sedel župan za mizo in nekaj pisal.

»Dober dan, oče župan,« sta ga pozdravila.

»Bog ga daj tudi vama! Kaj pa prinašata novega?«

»E, nič novega, celó nekaj starega,« se je takoj oglasil Martinek.

»Gotovo se spominjate nekega požara pred več leti,« je nadaljeval Martinek. »Tistega Poljančevega Pepeta, ki smo mu rekli »požigalec«, gotovo tudi. Morda veste in se še spominjate, da sva ga midva ovadila.«

»Še se spominjam. Kaj se je zopet dogodilo?«

»Pepe je bil takrat po krivem kaznovan. Midva sva ga zatožila iz golega sovraštva.« Tu je Martinek obmolknil in pogledal v stran.

»Torej je Pepe trpel po nedolžnem? Kaj nam je zdaj storiti?« je dodal župan, se naslonil na mizo in jel premišljevati.

— »Tik, tik, tik« — je nekdo potrkal.

»Naprej!« je velel župan.

Vrata se odpró in v sobo stopi Tomažev stric.

»Dober dan, stričko!« pozdravi župan. »Kaj je pa vas prineslo k meni?«

»Zaradi tistega Pepeta sem prišel.«

»Ali vam je kaj zažgal?«

»Nič takega; bolje rečeno: jaz sem zažgal. Bilo je namreč pred nekaj leti, ko sem bil jaz v mestu, kakor sedaj. Iz mesta sem se vračal nekoliko vinjen. Pot me je utrudila, in ko sem došel do Coljevega kozolca, sem se nekoliko odpočil. Po nepremišljenosti sem vrgel gorečo smodko v seno. Kar naenkrat je bilo vse v plamenu. Poizkusil sem gasiti, a ni šlo več. Tedaj sem se obrnil in se vrnil v mesto. Do včeraj nisem slišal, kaj se je zgodilo s Pepetom. Včeraj mi je nekdo povedal, da sta ga dva po nedolžnem ovadila. To me je peklo, in sklenil sem, da celo stvar pojasnim in se zato vrnem v domačo vas. Sedaj sem tukaj in povedal sem vam vse, kako se je takrat zgodilo. Rad poplačam, kar je pretrpel Pepe zaradi mene.« Tu je nehal stric pripovedovati, globoko se je oddahnil in močno zakašljal.

»Dobro, sedaj sem na jasnem. Vidva pojdiva in pokličita kovača Pepeta sem!«

Martinek in Jurče sta odšla in sta se čez nekaj časa vrnila s Pepetom. Medtem pa je pripovedoval župan, kako so Pepeta po krivem obdolžili, in da sta bila Martinek in Jurče ovaduha.

Takoj so prišli fantje. Z njimi je prišel tudi Kosminov Mihec, ki je nekoč dolžil Pepeta in sramotil malo Katrico, ki je služila zdaj pri županovih za deklo.

Beseda je dala besedo, pojasnilo opravičilo, odkrito priznanje odkrito odpuščanje. Pepeju je veselja žarel obraz. Njegova čast je bila oprana, njegovo dobro ime še z mučeništvom odičeno.

Poslej so bili zopet vsi veseli in z lahkim srcem sta nastopila junaška fanta cesarsko službo.

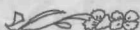
DEKLAMOVANKE.

2. Ribja modrost.

Ribice drobne,
ribice male
mamico svojo
so vpraševale:
»Mamica, to nam
ti razodeni,
kaj pač ta skorja
trda pomeni,
ki se nad vodo
je razprostrla

in nam poglede
k solncu zaprla.«
Mati je deci
odgovorila:
»Dečica drobna,
to naredila
zima je dobra.
Okna steklena
imajo hiše,
nanje ledeno

cvetje mraz riše,
Mrazek ne more
deci do kože —
ker mu na oknu
branijo rože.
Tudi vas mraza
skorja ta brani,
dokler ni bolje
na zgoranji strani...«
Maksimov.

3. O lisici.

Pritekla lisica
v naš lepí je stan,
pritekla in rekla:
»Kokot, dober dan!»

»Najlepši grebenček
ti nosiš na glavi,
najlepšega perja,
in čvrst po postavi.

Jaz tvoja sem tetka,
sem prišla v obiske,
zakolji mi putko
in tolste tri piške.«

Kokot dobrovoljček
je zletel na vejo:
»Dober dan, moja tetka,
le bliže naj grejo!

Jaz skličem kokoši
in piške in race.«
Lisica vesela
je lizala tace...

Kokot kikirikal:
»V pomoč prihite!
Sto Turkov, sto Turkov!
Vse hitro pobijte!»

Lisica pa zvita,
ni putk počakála,
prišpičila ušesa,
domov jo pobrala.

Fr. Bevk.

ČEZ POLJE BELO.

Čez polje belo
veter piše,
s snegom se podi...
Ej, ta veter, kak neumno
vedno se jezi!

Prime snežec,
pa ga vrže
prav visoko v zrak —
pa zatuli in zarjove
veter — ta bedak!

Ali snežec ne boji se:
v zraku urno razkropi se,
se poredno smeje
vetru, ki zastonj ga veje.

Gnjevoš.

Listje in cvetje.

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Dvakrat.

Dvakrat dve ni vselej štiri.
 Dvakrat se lisica ne ujame v skopec.
 Hitro začeto, dvakrat prijetu.
 Dvakrat se redkokrat posreči.
 Dvakrat se v mlinu pove. (*Zato, ker se radi šumenja in ropota slabo sliši. Tako se reče onemu, ki zahteva, naj se mu še enkrat pove, češ, da ni dobro slišal.*)

Reki: Dvakrat zine, trikrat laže.
 Tega si ne pustim dvakrat reči.
 Pri njem je dvakrat dve rado pet. (*Govorila.*)

Eden.

Po enem spoznaš vse. — Kar je eden, to smo vsi.
 Boljši je eden, ki je videl, nego dva, ki sta slišala.

Eden ne more vsega.
 Česar eden ne more, zmoreta dva.
 V dveh dneh se več stori nego v enem.
 Enemu se posreči, stotim ponesreči.
 Kar enemu koristi, to drugemu škoduje.
 Večkrat prinese en dan, česar noče prinesiti celo leto.

En dan in ena noč vesta več, kot morejo povedati vse knjige. (*N. pr. o lepoti v naravi, o dogodkih po svetu, o bridkosti . . .*)

Eno je treba storiti, drugega ne opustiti.
 Kdor hoče eno imeti, mora tudi drugo za ljubo vzeti.

Eden seje, drugi žanje. — Eden sadi drevo, drugi sadje dobó. — Eden zabije žebelj, drugi obesi klobuk nanj. — Eden ima delo, drugi plačilo. — Eden prideluje, drugi podeduje.

Eden greši, drugi se pokori.
 Eden zajca ustrelji (lovi), drugi ga sne. (*Eden ima dušni užitek, drugi telesni.*)

Eden pobira kamene, drugi jih luča.
 Eden je pečenko, drugi liže razenj
 Eden ima jezik, drugi zobe. (*Pri gostiji nekateri veliko govoré, drugi pridno jedó.*)

Eden si služi kruh na stolu, drugi na poti in v pôtu.

Eden koristi tu, drugi tam.
 Eden ni nobeden.

En lep dan ne napravi poletja.
 En dan ni večnost.

Bolje je imeti eno oko, nego slep biti.

Vsaj en dan pred smrtjo se je treba izpokoriti.

Reki: To je eden izmed tisočev.

Eden je kot drugi.

Eden naj govori! (*Če jih več hkrati govori, ni mogoče razumeti.*)

En dan kruh z vodo, drugi dan vodo s kruhom. (*Imenitno kosilo ubožcev.*)

Resnice in bodice.

Trosi Maksimov.

1.

Ko slišiš hudega bahača, se spomni vselej na — berača.

2.

Kjer je trnje in osat, rad ondod se skriva gad.

Rešitev naloge v številki 1.

M	e	s	n	i	c	a
A	m	e	r	i	k	a
n	a	m	e	č	e	k
p	r	i	m	e	r	a
n	o	g	o	m	e	t
r	e	k	l	a	m	e

Prav sta rešila: Prohinar Henrik, učenec IV. razreda v Kamniku; Košir Mirko, učenec IV. razreda v Spod. Šiški.

Odgovor na šaljivo vprašanje v 1. številki:

Žepna ura.

Prav so odgovorili: Šeško Ivan, km. f., Brdo pri Planini, Štaj.; Brumen Ant., Tkalec Mihael, Vrabl Anton in Bohanec Franc, Zamuda Marija, Topolnik Marija, Zver Jožefa, Slekovec Frančiška, Skuhala Alojzija in Slekovec Matilda, učenci in učenke VI. razreda pri Sv. Križu na Murskem polju; Košir Mirko, učenec IV. razr. v Spod. Šiški.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsakega meseca in stane s prilogo vred za vse leto 5-20 K, za pol leta 2-60 K. — Uredništvo in upravnništvo Pred škofijo št. 9 v Ljubljani.

Izdaja društvo „Pripravniški dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.